

ROZMIŁOWAĆ SIĘ (163) *vb pf*

rozmiłować się (162), **rozmielować się** (1); rozmiłować się : rozmielować się *BierEz* (1:1).
sie (100), się (62).

Oba o oraz a jasne; rozmielować się z tekstu nieoznaczającego é.

inf rozmiłować się (12). ◇ *fut 1 sg* rozmiłuję się (3). ◇ *2 sg* rozmiłujesz się (5). ◇ *3 sg* rozmiłuje się (21). ◇ *3 pl* rozmiłują się (4). ◇ *praet 1 sg m* rozmiłowałem się, -m, -em się rozmiłowałem (14). *f* rozmiłowałam się (1). ◇ *2 sg m* rozmiłowałeś się (1). ◇ *praet 3 sg m* rozmiłował się (34). *f* rozmiłowała się (8). ◇ *1 pl m pers* -smy się rozmiłowali (1). ◇ *2 pl m pers* -ście się rozmiłowali (1). ◇ *3 pl m pers* rozmiłowali się (7). *subst* rozmiłowały się (1). ◇ *plusq 3 sg m* był się rozmiłował (1). ◇ *imp 2 sg* rozmiłuj się (6). ◇ *1 pl* rozmiłujmy się (1). ◇ *2 pl* rozmiłujcie się (3). ◇ *3 pl* niech, niechaj się rozmiłuje (3). ◇ *con 2 sg m* byś się rozmiłował (5). *f* byś się rozmiłowała (1). ◇ *3 sg m* by się rozmiłował (5). *f* by się rozmiłowała (1). *n* by się rozmiłowało (1). ◇ *1 pl m pers* byśmy się rozmiłowali (5) *MurzNT, Górndworz, WerGość, LatHar* (2), bychmy się rozmiłowali (3) *MurzHist, RejPos, WujJud*. ◇ *2 pl m pers* byście się rozmiłowali (2). ◇ *3 pl m pers* by się rozmiłowali (2). ◇ *part praet act* rozmiłowawszy się (11).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (trzy z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. *Zapałać miłością do kogoś lub czegoś, pokochać; amare Vulg, Mącz, PolAnt; adamare PolAnt, Vulg, Cn; diligere Vulg, PolAnt; amplecti, incidere in amorem Cn [w tym: kogo (88), czego (2), czego (żywotne) (1)] (93)* : Teras łynu moy rozmiłuy fię bráćiey łwey/ áni imi gardz włercu twym. *BudBib Tob* 4/13; Łácnó odpor gdy w zgodzye damy półtronnemu. Tylko łie łámi łiebie [= *nawzajem*] pirwey rozmiłuyemy/ Nieprzyaciól łie żadnych by namniey nie boymy. *PaprPan Gg2*.

Szereg: »rozmiłować się a kochać się« (1): Tedy Ionátán łerdecznie łie rozmiłował Dawidá/ á kochał łie w nim [*anima Ionathan ligata est cum anima David, et dilexit eum*]/ iáko w zdrowiu łwoim. *BibRadz 1.Reg* 18/1.

α. *O miłości człowieka do Boga (wyjątkowo do Maryi) (40)* : *WróbŻołt* 67/24; Pan Grzełłnemu obiecał Iż gdy by łyę łkoro vznał Wiernie łyę go rozmiłował Iż mu włłfytko odpufczicz miał *RejKup Eev*; A yam łie rozmiłował w zakonye twym cyebye [*Panie*]. *LubPs* ddv; Ktorzy [*Twoi wierni, Panie*] łie práwym łercem ciebye rozmiłowáli *LubPs* hh2; Rozmiłuię fię łiebie Pánie ktorýs iest mocą moią. *BibRadz Ps* 17/2; rozpomnimy łobie ná miłóści twoie więcey niż ná wino/ á łpráwiedliwi rozmiłuią fię łiebie [*cf* To dlatego dziewczęta tak cię kochają. *Biblia, Poznań* 1975]. *BibRadz Cant* 1/3; Duch łwięty [...] obiáśni łerce twoie/ iż go [*Pana*] nie ináczey poznałz/ á nie ináczey łie go rozmiłuielz/ iedno iákobyś go oczymá łwoiem i widzyał *RejPos* 112v, 64, 145v [2 r.], 146; Z Czytánia żywotow łwiętych Bożych [...] poznać Pána Bogá y rozmiłować łie go rychley możem. *SkarŻyw A3*; rozmiłowałem fię [...] przeczyłtey Dziewice Mátki Bożey/ y wiew po Bogu Synie iey/ włzytkęm nádzieię moię położył. *SkarŻyw* 460, A3; O Boże [...] / dayże łługom y łłuzebnicom twoim N. y N. zá ktorými fię modlimy łobrotliwóści twoiey/ zdrowie dułzne y łciełefne: áby fię łiebie ze włzyłtkiey łily łwey rozmiłowáli *LatHar* 631.

W połączeniach szeregowych (4): A śnadź on [Pan] zawnždy więtszą pieczę ma nád śtráconym grzeźnikiem [...] / áby śie vznał / áby śie náwrocił / á prześtał złości śwoiey / á rozmiłował śie Pána śwego / á wvierzwśy iemu / dał śie ná śáfkę iego. *RejPos* 147v, 130, 145, 147v.

W przeciwstawieniu: »odrzućić, wyrzucić ... rozmiłować się« (2): Odrzućicie fáłszywe Báranki / y Antykryśtá Rzymkiego / nauki / y rozmiłuićie śię Báránka tylko iednego [...] Pána Iezu Kryśtá *KrowObr* 70, 107v.

Zwrot: »rozmiłować się Pana (Jezu Kryśta a. Jezusa), (Pana) Boga, Baranka, Jehowy, Ojca« [*w tym: Baranka, Pana Jezu Kryśta (1)*] [*szyk zmienny*] (14:4:1:1:1): *OpecŻyw* [170]; ROzmiłuićie śie moy Pánie ciebie Bogá mego / Ze wśytkiey wierney myśli śwey ś śercá vprzeymego *LubPs* D4v, H3; Abyście śie tylko śámego Pána Iezu Kryśtá nágiego rozmiłowali / á tego wmałfkárách przybránego ś Kościołow wáłzych wyrzucili *KrowObr* 107v, 70; A tu vwaźay co to ieśt rozmiłować śie Pána śwego / á śłow iego śłucháć *RejPos* 145v, *ktv*, 87, 119v, 130, 145 (10); *WujJud* 41v; ROzmiłowałem śię Iehowy / bo wśłucháł głoś moy / modlitwy moie. *BudBib Ps* 114/1; Bądźże práwym śynem / zakonu nowego chrześćianinie: á rozmiłowawśy śię oycá / y dobrodzieiá śwego [...]. Czyń ochotnie świątą wolą iego *SkarŻyw* 2, 384; *WysKaz* 48.

Szeregi: »rozmiłować się a dufać« (1): A on [Pan] ciebye śam śzuka / [...] iedno śie go wiernie rozmiłuy / á wiernie mu dufay. *RejPos* 144. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»przysać a rozmiłować się« (1): Bo kto iuz mocną wiárą przyśtánie ku Pánu śwoiemu / á rozmiłuićie śie go ze wśytkiey duśze y myśli śwoiey / iuźci thám bez cnotliwego żywotá [...] być nie może. *RejPos* [236].

»rozmiłować się a uwierzyć« (2): Iź kthokolwiek śie go [Pana] rozmiłuićie á wvierz weni / będzie zbáwion *RejPos* 147v, 119v.

β. O miłości Boga do człowieka lub świata (16): [*Jezus mówi:*] Iź kthokolwiek będzie miłował mnie / á śłow moich śłucháć będzie / tedy śie go też ia rozmiłuić / á do niego y z Oycem śwym y z Duchem ś. przydziemy *RejPos* 3v; iź go [Syna] dobrowolnie Bog Ociec wydać raczył / rozmiłowawśy śie świátá tego *RejPos* 100; Pan zábaczywśy krzywdj śwey [...] / ktorą iemu narod ludzki [...] zawnždy okázuie: bez wśzey godności / bez wśzey zaślugi / rozmiłowawśy śie nieprzyiacielá śwego [*tj. człowieka*] / śprzećiwniká śwego / [...] dawa mu [...] śwego miłego á iednego Śiná. *RejPos* 146v, 64, 119, 130, 143v, 144v [2 r.], 145; Bo rozmiłował śię [*zelatus est*] Iehowá ziemie śwey / y zśłogował ludowi śwemv. *BudBib Ioel* 2/18; [*boczyem myłósz y znyeba śczyágnela yśz śye [Bóg] człowyeka rozmyłował y człowyeczą natvrę, przyyal RozmyśłDomin* 74].

a. O miłości między mężczyzną i kobietą: zakochać się (39): Kotká v ktorego śię chowáć / Młodzieńcá śię rozmiłowáć *BierEz* 13; Lew gdy cudną dziewczkę vźrzał / Bárzo śie iey rozmiłował *BierEz* K4; *BielŻyw* 147; Powyedźyal yśch rozmyłowawśchi śzyą dorothiei dworky pana Malachowśkyego wyedlczu dał yey śchowacz grzywne pyenyedzy śwoych *LibMal* 1543/74; Tu śie iuz pocźnie trzecia rośprawa iako śie Zephira Potyfarowa pani rozmiłowa [!] Iozepha *RejJóz* C3v; *GroicPorz* 11v; *Leop Esth* 2/17; *RejZwierz* 46; [*starcy do Zuzanny:*] Myśmy śię ćiebie rozmiłowali [*in concupiscentia tui sumus*] / á dla thegoź przyzwól nam á vćzyń to dla nas obudwu. *BibRadz Dan* 13/20, 1.Reg 18/20, *Cant* 1/2, I 551; ktorą [*Dynę*] vyrzawśy Sychen krolewśki śyn / rozmiłował śie iey y

wzywał ją gwałtem y pośromocił *BielKron* 15v, 113v; Cepit me amor adolescentulae, Rozmiłowałem sie panny. *Mącz* 34d, 92c, [114]b, 162a; Nie mów tego w.m. panie Boianowki/ aby to już białegłowy były bezrozumne/ iż sie częsem rozmiłuią/ ná cudzy śmak [tj. zgodnie z cudzym gustem]: wierząc więzcy komu inemu/ niżli sobie. *GórnDworz* Nv; Wierę bych ia tego tak bárzo Dworney paniey zá zle niemiał/ kiedyby sie ona/ widząc niemość mężowę [...] y wzgárdę małżeńského łóża/ kogo inego rozmiłowałá. *GórnDworz* Cc, M7v, Y5v, Cc4v, Cc6v; Ten rycerz [z *Egiptu*] pánne miał bárzo piękną którą gdy vřzał rycerz z Báldáchu/ rozmiłował sie iey bárzo: tak iż dla wielkiey miłości rozniemogł sie. *HistRzym* 84v; *RejZwierc* [203]; Potym krol Solomon rozmiłował się niewiaft cudzego rodu mnogich *BudBib* 3.Reg 11/1, I 142b *marg*, *Iudic* 16/4, 3.Reg 11/2, *Ier* 2/25, *Dan* 13/20; á wnet się serce iego [ojca] do tak śprofney myśli y żądzey śkłoniło: tak iż się corki śwey zápalczywie rozmiłował/ y otworzył iey nieuczciwe myśli swoie *SkarŻyw* 487, 348; *KochWz* 138; *PudłFr* 32; [A Dawid rozmiłował się [!] był Michol drugiey corki Saulowey. *Leop* 1.Reg 18/20 (*Linde*); *WujBib* 3.Reg 11/1 (*Linde*)].

W przeciwstawieniu: »rozmiłować się ... w nienawiść wziąć« (1): druga [żona] lepak innego sie rozmiłuię á śwego [męża] w nienawiść weźmie. *BielŻyw* 108.

Przysłowie: Quisquis amat ranam, ranam putat esse Dianam, proverbialis sententia, Kto sie żaby rozmiłuię [!]/ tak dla niey/ yáko dla Diany wiłuye. *Mącz* 345d.

Zwrot: »za pierwszym weźrzeniem rozmiłować się« (1): bo [Aleksander] niewidząc iáko żyw pirwey onych białychgłow Dáriuśewych/ nie ięth tho rzecz podobna/ żeby sie ich zá pirwzym weźrzeniem rozmiłować miał *GórnDworz* Aa6v.

2. *Upodobać sobie, polubić; diligere Vulg, PolAnt; amplecti Mącz, Cn* [niektóre użycia mogą być interpretowane jako znac. 1.] [w tym: czego (57), kogo (13)] (70) : Jedno wy mili Polaczy [...] rozmiłuię sie ięzyka śwego. *FalZiołUng* V 119; *BielŻyw* 148; A przetom sie rozmiłował przykazania twego nad śrebro y nad Topazion. *WróbŻółt* 118/127; Wezrzy miły panie iżemci ia rozmiłował sie przykazania twego w miłofierdziu twym raczy mie ożywić. *WróbŻółt* 118/159, 118/47, 97, 119, 140, 167; Ktorého [Boga] tci świętyi abychmy się wzyścy wiecyi niż tego miśernego świata rozmiłowali *MurzHist* A3v; *Diar* 76; á ná to pámięta y/ iż do tego czasu [...] niebył żaden Polak/ któryby rozmiłowawży sie Rzeczy pośpolitey/ y Śprawiedliwości Świętey/ nielitował pracey/ aby [...] *GroicPorz* B3v; *KrowObr* 21; *BibRadz Ps* 118/140, *Mich* 6/8, 4.*Esdr* 3/7; Błogosławione będą Rzeczy pośpolite/ [...] gdy by ich rzańcze [= rządcy] rozmiłowali się mądrości. *KwiatKsięż* F3v; *Mącz* 167d, 303d; niech sie [Litwa] Praw/ wolności/ y poczciwości náśzý Polkiéy rozmiłuię. *OrzQuin* Q2v; Y náśz ięzyk Polki rychłoby vřół/ gdybyśmy sie go rozmiłowáli *GórnDworz* F8; á zátym już nie cudności vpodobáney/ ále cudności nie ogárnione y/ kthora wzytkiemu świátu świeci/ niechay [dworzanin] sie rozmiłuię *GórnDworz* Mm4v, Ll2v; *RejPos* A3 [2 r.]; Iż prześtáli dobrzy zle czynić rozmiłowawży sie cnoty. *RejZwierc* 13, 45; Wypławion wyrok twoy bárzo/ á śługá twoy rozmiłował się go. *BudBib Ps* 118/140, *Ps* 118/159, 163; IVlian S. zmłodości [...] czyśtości się panieńskéy rozmiłował *SkarŻyw* 178, 47, 334; Złych się tedy wodzow w tey mierze/ Kátholikow swoich *X(iqdz) K(anonik)* vchwyćil y rozmiłował *CzechEp* 122; aby się w czas wzyścy y *X(iqdz) K(anonik)* też z nimi vpámiętałi/ á [...] do śamego się śłowá Bożego z śercá śzczyrze vdáli: onego się rozmiłował/ y ná nim

przeftawał. *CzechEp* 260; Boday zdechl kto fię naprzód złotá rozmiłował/ Ten wftytek świát fwoim złym przykłádem popfował. *KochFr* 18, 80; *ReszList* 171; á vleczenie duŕze to ieft/ rozmiłować fię mądrości/ á obáczyć niedoftátki fwoie. *GórnRozm* I4, B3, L2v; WSzechmogący wieczny Boże/ [...] fpraw to/ ábyfmy fię tego co ty rofkázuiefz/ rozmiłowali. *LatHar* 88 [*idem* 636]; y niechay mowia záfwdy/ ci ktorzy fię rozmiłowali porátowania twego/ niech będzie vwielbiony Pan Bog. *LatHar* 179; [*Panie*] day to Kościołowi twemu/ proŕimy cię/ áby y tego fię rozmiłował/ co wiarą wyznawa *LatHar* 433, 53, 226, 608, 636; [*BielKron* 1551 7v; gdy teŕ [*car*] weyrzy w fstateczne zachowanie wiary przeciwko fobie [...]/ á obrzydźiwfzy fobie fproŕność ludzi fwych y ich obyczáiow/ rozmiłuię fię ták flachetnego narodu Pol. *Sentencja* D2].

W połączeniach szeregowych (2): *OpecŻyw* 13; O iáka to moc? kto fię iey prágnący láłki Boŕey y odpufzczenia grzechow nie rozmiłuię? kto fię iey nie przelęknie? kto fię tu ftfáfzym koŕcielnym nie poniŕy? *SkarKaz* 206b.

W przeciwstawieniach: »rozmiłować się ... odrzucić, opuŕcić, wiarować się, zapominać« (4): *KwiatKsiąŕ* F2; A młody człowiek záfię fmielfzy/ hoyniefyfzy/ fzczyrfzy [*niŕ stary*]. Ale hnet fię zwáfzi/ nieufáfwičný/ prádko fię iednego rozmiłuię/ y záfię záraz go opuŕci *GórnDworz* K3; *SkarŻyw* 202; [*pisma ŕwięte*] przeltroę dáia/ ábychmy fię pijańftwá y obzáfřtwá pilnie wiarowali/ á iŕebyfmy fię miernoŕci á trzeŕwoŕci rozmiłowali. *WerGoŕc* 233.

W charakterystycznych połączeniach: rozmiłować się czci, miłosierdzia, mocy, poratowania, przykazania (5), rozkazań, słowa (3), ŕwiadectwa (2), ubostwa, wyroku, zakonu (2).

W przen (2) :

Fraza: »serce się rozmiłuje« (1): Y dopiero w thákiefy piękności [*innej niŕ cielesna*]/ niechay [*dworzanin*] fię kocha/ tey niechay fię iego fercze rozmiłuię *GórnDworz* Mm4.

Szereg: »kochać się, rozmiłować się« (1): *GórnDworz* Mm4cf *Fraza*.

»rozmiłować się i ŕzanować« (1): Nadobny zajřté zyřk [...] zyřkać brata fwego/ ktfórego za nieprzyaciela mámy. Dái panie boŕe abyfmy się tégo zyřku rozmiłowali i fzanować ięli/ niewięcyi fobię wáfżąc krzywdy docęŕny i abo chfály ŕwieckiefi niŕ namileifŕzego brata nařzego *MurzNT* 88.

a. *O wybraniu Maryi przez Boga* (5) : yze fyn bozy rořmylouawfzy fyá yey [*Maryi*] ftfápył z mayeřtatu fwego w zyuoth yey *PatKaz* II 42; aboczyem pokora głáboká [*Maryja*] fyana bozego fcyáfñána złona oczcza boga, aczyřtořczy yey rořmyloual fyá fyn bozy *PatKaz* II 47v, 34v, 41, 47v.

b. *O upodobaniu w grzechu (zawsze w znaczeniu pejoratywnym)* (9) : A nye rozmiłowali fye ci zapłáty nyepráwoŕci z Bálaámem/ ktorzy dla fwego poŕytku kořcyołowi fye fprzećiwili *KromRozm* I Ev, D2v; A to ieft to potępyenie/ iŕ fwiátłóŕc przyŕřlá ná fwiát/ á ludzye fię więcey rozmiłowali ciemności niŕli fwiátłóŕci. *RejPos* 146.

Zwroty: »rozmiłować się grzechu« [*szyk zmienny*] (3): Dominus interrogat iuftum et impium: qui autem diligit iniquitatem odit animam suam. Pan bog pyta y fprawiebliwego [!] y złego/ á ktory fię rozmiłuię grzechu gardzi duřzą fwoia. *Wróbfŕółt* 10/6, D6 [2 r.].

»rozmiłować się próŕności« (1): Filij hominum vřque quo graui corde, vt quod diligitis vanitatem et queritis mendacium. O fynowie ludřci dokáfŕze będfiecie tak twardego á cięŕŕkiego ferca/ czemuŕcie fię tak barzo rozmiłowali próŕności á ŕzukacie kłámřtwá. *Wróbfŕółt* 4/3.

»rozmiłować się wszeteczności« (1): Czemuż fie wždy złościwy ták z wyernego śmyeye/ [...] Gdyż fie ták rozmiłował śprośney wśfetczności. *LubPs C3v*.

W przeni (1) : bo zbłazniłeś fię [Izraelu] od Bogá śwego/ rozmiłowałeś fię datku nád wśzytkie boiowiská żytá. *BudBib Os 9/1*.

Synonimy: 1. ukochać się, ulubić; 2. rozkochać się, ukochać się, ulubić się.

Formacje współrdzenne cf MIŁOWAĆ.

Cf ROZMIŁOWANIE